

сами о собі ■
сами о себе ■
самі про себе ■
самі пра сябе ■

samiosobie

miesięcznik społeczno kulturalny / 180 / listopad 2023

Ганна Пушчанская на шляхах чыстай праўды

Гандзя Кандрацюк жыве ў Беластоку. Спявае, размаўляе і сніць на мове дзяцінства – на старажытным падляшкім дыялекце з Кутлоўкі ў Нарваўскай гміне. Славіць Госпада і ў царкоўным хоры.

■ Нарадзілася у 1965 годзе ў сям’і **Яна і Марыі** (з дому Міхалевіч) у прыпушчанскай таямнічай мясціне непадалёк мястэчка Нарва.

Пачатковую школу закончыла ў Ласінцы. Пасля вучылася ў беларускім ліцэі ў Гайнаўцы. У 1984 годзе паступіла ў Варшаўскі ўніверсітэт на аддзяленне русістыкі і прыкладной лінгвістыкі, якое закончыла паспяхова ў 1991 годзе. Тэма магістарскай дысертацыі: „Этыка і эстэтыка ў паэзіі Наталлі Арсенневай”. З 1993 года пра-

цуе журналісткай штотыднёвіка „Ніва”, дзе вядзе рубрыку для дзяцей і моладзі „Зорка”.

– Час, у якім мне прыйшлося працаваць, паказаўся самым складаным у гісторыі газеты. Кожны год мы рэальна адчувалі пагрозу ліквідацыі. Нашыя крыніцы творчасці – беларуская мова і дабрыня – таксама высыхаюць у маланкавым тэмпе. Усякая пашана для слова і этнічнага сваяцтва страціла значэнне. Я пішу, бо адчуваю подых постіндустрыяльнай рэчаіснасці, дзе чутны і наш голас лясоў. Іду

следам сваіх пушчанскіх прабабаў. Усе мае рэпартажы-доследы, апавяданні, песні ў вялікай ступені маюць тэрапеўтычны характар. Гэта я адчуваю на самой сабе...

Ганна Кандрацюк – аўтарка кніжкі пра забытага музыканта з Сакольшчыны **Яна Тарасевіча** „W stronę Tarasiewicza” (Беласток 2002 г. і другое выданне ў 2004 г.). У 2006 паказаўся яе аўтарскі кампакт-дыск „Журылася Катэрына”, на якім 13 старажытных песні з яе роднай хаты і наваколля. Песні Ганны

Кандрацюк паслужылі як музычная ілюстрацыя для фільмаў Яна і Бажэны Валенцікаў пра Белавежскую пушчу.

У 2007 г. выйшаў зборнік апавяданняў „Царская трызна“, метафізічны том, які сам па сабе з’яўляецца лірычна-магічным і грамадскім абласкаўленнем-заклінаннем смерці...

– Гэтая кніжка вызваліла мяне ад маніякальных думак пра смерць і канчыну, – прызнаецца аўтарка. – Я нарадзілася, дарастала і жыла ў яе змрочным ценю.

Ганна Кандрацюк апублікавала ў „Ніве“ больш за сотню літаратурных рэпартажаў з Падляшша, Беларусі, Украіны, Латвіі, Літвы, Малдовы, Славакіі, Грэцыі, Грузіі, Канады. Яе творы перакладзены на польскую і англійскую мову.

З’ездзіла і схадзіла Ганна кавалак свету, выйшлі яе кнігі і роздумы з падарожжаў, і цяпер зноў трапляе з імі пад стрэхі. Па ўсёй Польшчы, а перш за ўсё на Падляшшы. У сонечныя адвячоркі, і ў халодны вечары, дзе цепляцца перш за ўсё сэрцы слухачоў і самой аўтаркі. Калісь у марозны і завірушны сакавіцкі вечар у Бельску-Падляшскім прайшла польская прэм’ера кніжкі «Па Прыпяці па Нобель». У Бельскім доме культуры з чытачамі на сустрэчы з цыкла «Твары вядомыя і невядомыя».

Тут з Ганнай, якая трыццаць гадоў ходзіць па ніўскіх сцежках і пратоптае новыя шляхі, каб дайсці да сябе і свайго. Тыя падарожжы ў душы і месцы запісвае ў рэпартажах, у кнігах. Пятая яе кніга рэпартажаў «Па Прыпяці па Нобель» – занатоўкі і роздумы з вандровак на Палессе, якое схадзіла і з’ездзіла аўтарка на працягу некалькіх гадоў, разгадваючы яго ісціну і дух. Гандзіна падарожжа па Прыпяці завяршаецца ў мясцовасці Нобель, адкуль Прыпяць, «палеская Амазонка», упывае на тэрыторыю Беларусі. Гэтыя старадаўнія мес-

цы, дарогу куды працягне яшчэ не раз падарожніца ў гісторыю і цяперашнюю быль стварылі незвычайную, самавітую культуру. У яе абсягу ўсе мы, а кніга Ганны Кандрацюк – яшчэ адна моцная цаглінка да яе дома. І людзі, моманты з якіх жыцця, нашы, як з роднай Гандзі Кутлоўкі з пушчанскай Гайнаўшчыны. Тыя людзі, якіх сустрэнем на старонках кнігі – настаўнікі, людзі культуры і хле-

урочышча Бот-вінуўшчына. Старажытны дух месца, пушча, навакольныя багны з ашаламляючым багаццем лекавых раслін спрыялі метафізічным практыкам. Калі я была малая, я думала, што ўсе самотныя жанчыны ў свеце займаюцца магіяй”.

Ад маленства напоўненая беларускім старажытным духам, Ганна Кандрацюк спазнала і разгадала магію перш за ўсё слова

ба, святары, народныя лекары, здабыўцы падземных скарбаў – як Гандзін дзед **Сцяпан** – жывая крыніца казак, былляў і легендаў. А сама яе родная Кутлоўка – адно з самых магічных месца на Падляшшы. Гандзя адзначае: „У Кутлоўцы знаходзіцца сем курганоў з XI-XIII стагоддзяў. Тут жа захаваліся стары фрагмент Бельскай пушчы, вядомыя як

і яго моц, і вядзе яе яна на тыя дарогі, якія чакаюць яе крокаў. Пайшла яна па шляху забытага музыканта з Сакольшчыны Яна Тарасевіча, разгадала сцежкі пята **Анатолія Сыса**, прайшла па завілістых дарожках трызніўшых беларусаў, абышла сучасна-старадаўнюю каханую Беларусь. Заспявала з зажуранай Катэрынай 13 старажытных песень

Новыя кнігі Гандзі з Кутлоўкі. Чытачы і сваякі – Сявярын Пракапюк і праф. Аляксандр Кірылюк з кнігай Ганны пра пушчанскіх людзей

з яе роднай хаты і наваколля. Ганна Кандрацюк апублікавала ў „Ніве” больш за дзве сотні літаратурных рэпартажаў з Падляшша, Беларусі, Украіны, Латвіі, Літвы, Малдовы, Славакіі, Канады. Яе творы перакладзены на польскую і англійскую мову. У той кнізе наведана багонна-янтарнае Палессе, якое лічаць прарадзімай славян. – Я думаю, што гэта прарадзіма не толькі

торыі. Чарговая, шостая кніга – «У прысценках старога лесу – Гісторыі людзей з Белавежскай пушчы» – падарожжа праз час і прастору. Новыя межы дзялілі і дзеляць пушчанскі народ. Як яны – пушчанскія людзі, раздзелены межамі, жылі, давалі сабе рады пад нябеснымі крыламі і думалі – прыгадавае пушчанская Гандзя ў зборніку пра іхнія лёсы «У прысценку старога лесу». Асабліва жанчыны – дзяўчаткі, паненкі, матулі, сёстры, бабулі, хросныя матулькі. Верныя людзі. Такія як яна сама, дачка **Марыі**. Кніга пачынаецца Гандзіным сном, які прадказвае і тлумачыць, не наўпрост, але накіроўвае яе ў дарогу на пушчанскія сцежкі, які лучаць, вядуць неўтаймаваную вандроўніцу да людзей. Тыя раскрыюць перад ёю душу, паспавядаюцца, адслоняць свае незагойныя раны і быццам бы зажыўшыя шрамы, лініі жыцця на далонях. Тыя лініі лёсаў – як

і сама гераіня-аўтарка, на чарговай аўтарскай сустрэчы, у Беластоку. Пытанні краналі гісторыі людзей з Белавежскай пушчы, якія жылі і жывуць па абодва бакі польска-беларускай мяжы: «Хто яны, тыя людзі з Пушчы»? Што іх турбуе? Як гучаць іх галасы? Як жывецца па польскі і беларускі бок мяжы? Ці ёсць шанец захаваць аўтэнтыку, мову і традыцыю рэгіёну?» Вядучы сустрэчу задумваўся: «На пачатку сустрэчы з Ганнай Кандрацюк-Свярубскай падалося, што ў пабе нешта гарыць – ці не праводка? Абышоў, глянуў на лямпы... Штосьці паліцца?.. Аказалася, Міра Лукша прынесла пушчанскія зёлкі, каб абкурыць месца – каб усё прайшло добра. Быў трохі ў шоку (прыемным) – ого! І гэта толькі пачатак. Сутыкненне з пушчанскай традыцыяй і духам сапраўды ўразіла: людзі, іх мова, гісторыі. Тое Падляшша, пра якое, жывучы ў Беларусі, ніколі б не даведаўся. Кніжка напісана ў жанры літаратурнага рэпартажу. Гэта гісторыі людзей з тэрыторыі Белавежскай пушчы, на працягу апошніх 150 гадоў».

Уладзімер Арлоў: «Беларускае слова пісьменніцы і неўтаймоўнай вандроўніцы Ганны Кандрацюк заўсёды жывое, шматфарбнае і духмянае, насычанае гукамі і водарамі дарагой ёй зямлі... Новая кніга Ганны Кандрацюк таксама зачароўвае. Яе таленавітыя старонкі падаруюць чытачу яскравы суплёт непаўторных гісторый і сустрэч з цэлай галерэяй герояў: ад старой Дамінкі з Кутлоўкі, якую адкалыхалі з мёртвых яшчэ на трыццаць гадоў жыцця, і знакамітай сям’і Елянецкіх з Камяначыны да ацалелых удзельнікаў трагедыі ў Залешанах і нобелеўскага лаўрэата **Чэслава Мілаша**, які меў ганаровае званне Прыяцеля Белавежскай пушчы... Дзве часткі нашай адвечнае пушчы перагукаюцца тут ранішнім рэхам і спавіваюцца вечаровым ту-

славян, – кажа аўтарка. – У гэтым найстарэйшым краі можна зразумець, што адбываецца ў наш дзень, што можа прыйсці. Пішучы, нельга ствараць нейкай сваёй праўды. Аўтар не ёсць на першым месцы. Калі мой герой возьме ў рукі маю кніжку, скажа, што «гэта чыстая праўда».

Падарожжы Ганны – жывое даследаванне лёсаў у гіс-

каранаствае і кароністае дрэва – такое на вокладцы кнігі.

Гэтак адчулі і рэдактары з „Нівы”, на старонках якой трыццаць гадоў занатоўвае Ганна сляды і адбіткі сваіх вандровак, і „Ніва” з гонарам падрыхтавала яшчэ адну знакавую кнігу, і з такім сімвалічным выглядам. І яшчэ раз запрапанавалі гэтую кнігу чытачам, якім цікава і яна,

манам, робячыся метафізічнымі суаўтаркамі Ганны ў яе апаведзе пра неспасцігальную таямніцу жыцця».

Ганна: «Якая была канцэпцыя ўзнікнення кнігі? Аўтар, калі піша, не думае пра канцэпцыю, хутчэй пра... антыканцэпцыю. Мне ішло перш за ўсё каб запісаць ментальны краявід жыхароў Белавежжа. Калі гартаем нейкія выданні, там ёсць гісторыя, свет прыроды, а вось пра людзей, якія жывуць у Пушчы, навокал Пушчы так папраўдзе няма крыніц. Я сама з'яўляюся часткай гэтага свету. Як тая канцэпцыя выглядала? Мой рэдактар, прысутны тут **Яўген Вапа**, напісаў без майго ведама заяўку на стыпендыю для мяне. Я атрымала гэтую стыпендыю, і трэба было рушыць, а гэта грунтоўна пачалося ў 2018 годзе. Яшчэ ў нас можна было працаваць, але ў Беларусі, пры самай мяжы, было ўжо немагчыма. Але цудоўнымі выпадковасцямі гэта ўсё атрымоўвалася... Думаю, што ёсць поўны пераказ, яго шырыня сягае прыблізна 150 гадоў. Тут ёсць гісторыя, і сучаснасць, і так як у асновах рэпартажу – ёсць і рэфлексія. На гэтай своеасаблівай планеце жывуць людзі-сваякі, якія маюць навостраны нюх. Адчуваюць прыгажосць, атачаюцца ёю. Гэты наш свет быў нейкі казачны. Цяпер гэтак успрымаюць наш «прысценак» турысты, і з Польшчы, і з захаду, – яны прыязджаюць у нейкую асаблівую гожую краіну, якой эстэтыка падабаецца, якой песні нідзе не сустракаюцца, бо яшчэ з XVII, XVIII стагоддзя, тое, чаго людзі не адкінулі пад націскам расійскай культуры, што да нас увайшла пасля бежанства. У нас ёсць пачуццё гонару. Мы ёсць людзі памяркоўныя, але заўсёды свой гонар мелі. Я пра сябе гавару, што я «з добрага роду», – з такой сям'і, дзе ніхто нікога не забіў, не падпаліў і не данёс на суседа».

Як адносіліся да Ганны людзі

з Пушчы – ці не былі закрытыя? «Людзі з Пушчы слухаюць цябе і думаюць – адкуль ты? Скажаш адкуль, дык чыя ты. І калі будуць ведаць, што я іхняя, тады мне скажуць. Мне залежыла тым, тым, каб спалучыць два бакі Белавежскай пушчы. Думаю, што гэта першая трансгранічная кніга, дзе выказваюцца жывыя людзі, дзе ёсць фактаграфія. Я хацела паказаць, што перад тым, калі не было мяжы, мы былі адным народам. Мы падобна марым, падобна апрацаем, маем аднолькавы кулінарны густ. Маю аднолькавыя адносіны да прыроды, да зямлі, а асабліва да лесу. Ён нам даваў энергію, пачуццё бяспекі. Пушча ўплывала і на наш побыт, і на наш характар. Яна заўсёды вызначала і прызначала. Я апісваю людзей, якія працуюць у пушчы і таксама займаюцца рознымі справамі. Каб паказаць людзей, якія яшчэ памятаюць час, калі не было мяжы. Паказаць, як гэта выглядала адвайны і па наш час па польскім і беларускім баку. І паказваю як гэта адрозніваецца ў сучасны час... Я паказвала розніцы ў нас – напрыклад, у нас многа каплічак, цэркваў, але маю і культ святых крыніц... Кожны, хто прачытае маю кніжку, захоча паехаць у Крыначку, над крыніцу з гаючай вадой у сэрцы Белавежскай пушчы непадалёк Гайнаўкі... У нас старая вера і хрысціянства неяк спляліся і нават прадстаўляюць пэўную гармонію. Я хаджу ў царк-

ву і бачу, што найбольш людзей ідзе тады, калі нешта асвячаюць – ці то вербы, ці зелле, ці ваду. І сапраўды больш жанчын ходзіць у храм. Калі жанчына ідзе ў царкву ці ў нейкае паломніцтва, даручаюць ёй, каб яна памалілася за цэлую сям'ю і нават цэлы род; штосьці такое я пабачыла і на Палессі. Наш беларускі тут свет ёсць мініяцюрай Беларусі – на поўначы жывуць ліцвіны, «з лесу», а на поўдні «свое людэ». Там працяг Гродзеншчыны, у нас натуральны працяг Брэстчыны і Пружаншчыны. Гістарычна тут няма мяжы. У нас яшчэ так гавораць: «ліцвінская старана». Здаралася, што кавалерка білася, але жаніліся... У нас захавалася многае – і шаптухі, і святая вада, і святые камяні, але ўсё ў фрагментах. Хтосьці падумае, што гэта нейкая экзотыка, але гэта частка старой ментальна-духовай сістэмы, якая яшчэ праяўляецца. Што цікава, што людзі якія робяць розныя праекты, выкарыстоўваюць гэтыя «язычніцкія» адметнасці, традыцыі і прыкметы. Тут свой беларускі космас, свая планета. І цяжка нам яшчэ перажываць і тое, што цяпер у Пушчы хтосьці церпіць, мерзне, умірае, ідучы да свету працятага мурам».

Кнігі Ганны Кандрацюк – важная падзея і след. Гэта пра нас, пушчанскіх верных людзей. Сваіх.

Міра Лукша
фота аўтаркі

Падляшскія радаводы кампазытар

У кастрычніцкім нумары „Праваслаўнага агляду” можна было прачытаць матэрыял Віталя Міхальчука пра паездку мужчынскага хору „Катапетасма” ў Францыю. Спевакі наведалі таксама сабор св. Аляксандра Неўскага, дзе шматгадовым дырыжорам хору быў Яўгеній Евец (1905-1990), наш зямляк з Бельшчыны. Пра яго радаводы хочам расказаць у гэтым матэрыяле.

Старэйшыя жыхары Бельска Падляскага памятаюць лекара-гінеколага **Барыса Еўца** і ягонага сына, лекара **Андрэя Еўца**, ды другога сына – **Юрыя**, фармацэўта. Бо яны жылі побач, нядаўна, прысутнічаючы, м. інш., пры з’яўленні на свет нашых дзяцей або раіўшы ў аптэцы набыць адпаведныя лекі. Менш аднак людзей успомніць цяпер **Яўгенія Еўца**, музыка, кампазытара, хормайстра. Ён у Бельску пражыў толькі пяць гадоў, але пакінуў трывалы след для культуры нашага горада.

ІВАН ЕВЕЦ – ДУБІНСКІ НАСТАЎНІК

Еўцы вядуць свой радавод з Гродзеншчыны, а дакладней з ваколіц горада Скідзель, дзе знаходзіцца вёска Квасоўка (раней Квасава). Цяпер яна даволі вялікая, мае статус аграгарадка, тут знаходзіцца царква і касцёл. У гэтых маляўнічых мясцінах рака Нёман робіць два крутыя павароты і шырока разліваецца.

Восьмага мая 1881 года ў праваслаўнай сям’і **Рыгора і Агафіі Еўцаў** з Квасава, тадышняй скідзельскай воласці, прыйшоў на свет сын **Іван**. Пачатковую адукацыю атрымаў на месцы, але каб вучыцца далей, бацькі паслалі яго ў Свіслач. Тут знаходзілася Настаўніцкая семінарыя, агульнавядомая высокім ўзроўнем навучання. Яе абсалюты працавалі настаўнікамі народных (дзяржаўных) вучылішчаў, а таксама царкоўна-прыходскіх школаў.

Пасля заканчэння семінарыі, з першага верасня 1901 года, малады Іван Рыгоровіч Евец пачаў працу ў народнай школе ў Супраслі.

Год пазней пераехаў на такую жа пасаду ў нашыя Дубіны, якія знаходзіліся тады ў Пружанскім павеце. У гэтым вялікім сяле з прыходскаю царквою Успення Прасвятой Багародзіцы, настаўцелем служыў а. **Іаан Врублеўскі**. Псаломшчыкам быў **Ляонцій Вошчанка**, які паходзіў са старадаўняга дубінскага роду. Пры ім крыху спынімся, невыпадкова, бо Вошчанкі з Еўцамі моцна звязаныя.

Вошчанкі з Дубін

Найранейшыя інфармацыі пра прозвішча Вошчанка паходзяць з Бельска, дзе ў 1563 годзе пражываў **Васко Вошчанка**. Сто гадоў пазней у гэтым горадзе сустракаем шаўца **Вермея Вошчанку**, а ў 1692 годзе ў вёсцы Новы Корнін пражываў **Дарош Вошчанчук**. У 1786 годзе, ў суседніх Дубінах, бачым двух гаспадароў з прозвішчам Вошчанчук – **Даніла і Харытона**. Вёска Дубіны налічвала тады 55 дамоў, у якіх пражывала 258 жыхароў. Была цэнтрам Дубінскага ключа з дваром і фальваркам на тэрыторыі цяперашняй Фермы. У сяле былі ажно тры карчмы, з якіх адна ва ўрочышчы Гайнаўшчына (з яго вырасла пазнейшая Гайнаўка). Цэнтрам духоўнага жыцця Дубін і ваколіц была царква, заснаваная на пачатку XVIII ст. У 1784 годзе мясцовы прыход налічваў 594 вернікаў, пражываючых у 116 дамах.

Згаданы Харытон Вошчанчук, народжаны каля 1750 году, стаў родапачынальнікам псаломшчыцка-духоўнай дынастыі дубінскіх Вошчанкаў. У 1782 годзе ў яго

нарадзіўся сын **Іван**, які каля 1810 года ажаніўся з **Анной Іванаўнай**. У 1816 годзе нарадзіўся ў іх сын **Аляксандр**, а ў 1826 годзе – **Стэфан**. Гэты апошні каля 1850 года ажаніўся з **Анной Фёдарайнай**, з якою меў чатырох сыноў: **Стэфана, Івана, Іосіфа** ды **Іллю**. Нашчадкі апошняга да сёння пражываюць у Дубінах, сярод іх спадар Ян Вошчанка, захавальнік родавых традыцыяў.

Нашчадкі Стэфана Стэфанавіча Вошчанкі пражываюць цяпер ў трох краінах: Польшчы, Расіі ды Украіне, але гэта асобная гісторыя. Тут толькі хочам падкрэсліць, што прадстаўнікі роду былі людзьмі асьветы, заўсёды працавалі на карысць грамадства, а пры тым характэрная для іх была дружнасць і ўзаемадапамога. Сведчыць пра гэта гісторыя двух братоў – Іосіфа і згаданага Стэфана Вошчанкаў.

Іосіф Вошчанка (нар. у 1863 г.) пасля заканчэння народнай школы ў Дубінах вучыўся ў Павятовым вучылішчы ў Бельску. Пасля яго заканчэння ў 1881 годзе стаў настаўнікам, а з 1888 года псаломшчыкам царквы св. Барыса і Глеба ў Накрышках, цяперашняга Дзятлаўскага раёну Гродзенскай вобласці. У 1897 годзе Іосіф Вошчанка быў пасвячаны ў сціхар, а ў верасні 1903 года прыняў сан дыякана. Год яшчэ праслужыўшы ў Накрышках быў пераведзены ў Гародню, дзе выконваў абавязкі сакратара-скарбніка архіерэйскага дому. У 1905 годзе яго рукапалажылі ў іерэя. Спачатку служыў ў Дзевятковічах, а пасля ў Глоўсевічах Слонімскага павета.

Менавіта ў год прыняцця свяш-

чэннага сану а. Іосіф Вошчанка дапамог свайму брату Стэфану набыць маёнтак Тапаляны ў цяперашняй Міхалоўскай гміне. Туды перабраўся з Дубін ягоная вялікая сям'я: жонка **Еўдакія Алексееўна** ды дзеці – **Стэфан, Агата, Ігнат, Аляксей, Марыя** ды **Рыгор**. Падзеі гісторыі з часам параскідалі іх нашчадкаў па свеце. У гэтым месцы толькі згадаем, што **Надзея Вошчанка**, якая была дачкою Агаты і ўнучкай Стэфана Вошчанкі, выйшла замуж за **Фёдара Іліяшэвіча** (1910-1948). Быў ён настаўнікам Віленскай беларускай гімназіі, беларускім дзеячам, гісторыкам і літаратарам. Яму праф. **Лена Глагоўская** прысвяціла некалькі артыкулаў ды асобную кніжку.

Вернемся яшчэ да а. Іосіфа Вошчанкі. У 1911 годзе назначылі яго вікарным свяшчэннікам манастырскага прыхода ў Краснастоку (цяпер Ружанысток). Летам 1915 года, разам з тутэйшымі сёстрамі, падаўся ён у бежанства ды на бацькаўшчыну ўжо не вярнуўся. Ведаем, што пасля 1920 года пражываў у сяле Пакроў, Падольскага раёну, Маскоўскай вобласці. Быў савецкімі ўладамі арыштаваны і праўдападобна загінуў у лагеры.

ПЕЛАГІЯ ЕВЕЦ – дачка псаломшчыка Ляонція Вошчанкі

Цяпер крыху раскажам пра дзяцей і ўнукаў Аляксандра Вошчанкі, які быў старэйшым братам Стэфана. Бо менавіта нашчадкі Аляксандра пасля ўвойдуць у сямейныя сувязі з Еўцамі.

Аляксандр Іванавіч Вошчанка перад 1860 годам служыў псаломшчыкам царквы ў Дубінах. Тут у 1850 годзе нарадзіўся сын **Ляонцій**, які пайшоў па слядах бацькі. У 1868 годзе стаў псаломшчыкам царквы ў Харошчы, дзе служыў шаснаццаць гадоў. Быў жанаты з **Анной Мацфееўнай** і ў Харошчы нарадзілася ім што найменш чацвёрта дзяцей: **Аляк-**

Сям'я Вошчанкаў з Дубін у 1903 годзе, злева сядзяць: а. Іосіф Вошчанка, Анна Вошчанка, дзеці: Марыя, Лёня і Валадзя, псаломшчык Ляонцій Вошчанка; чацвёртая злева стаіць яго дачка Пелагія, жонка Івана Еўца.

Хор Міхайлаўскай царквы ў Бельску ў 1942 годзе, пяты злева сядзіць Яўгеній Евец, побач яго матушка Яўгенія з дому Чэрвацкая з мужам а. Дзмітрыем Стэмпкоўскім, настояцелем храму; стаяць справа налева: трэці Павел Цыбрук, сёмая Валянціна Такарэвіч, восьмая Елізавета Евец з дому Цыбрук, жонка Яўгенія.

Успенская царква ў Дубінах, фатаграфія 2000 г.

сандр (1873), **Віктар** (1881), **Анастасія** і **Пелагія** (1883). Тымчасам, іх дзед Аляксандр Вошчанка, якому спаўнялася ўжо 70 гадоў, патрабаваў дапамогі ў службе. Таму сын Ляонцій у 1885 годзе вырашыў вярнуцца ў родныя Дубіны, дзе стаў чарговым дубінскім псаломшчыкам.

У той час настояцелем царквы ў Дубінах быў а. **Парфеній Іванавіч Базылеўскі**, заслужаны асветнік і добры арганізатар. У 1853 годзе, як адзін з першых у Літоўскай епархіі, заснаваў тут прыходскую школу, якая пасля стала народным вучылішчам. Тут а. Парфеній навучаў розных прадметаў ды Закону Богага. У 1885 годзе перайшоў на пенсію, а ягонае месца ў Дубінах заняў сын а. **Мікалай Базылеўскі**. Памёр а. Парфеній 24 верасня 1896 года і быў пахаваны ў сямейнай часоўні ў Дубінах. У 1897 годзе новым, дубінскім настояцелем стаў а. Іаан Врублеўскі, родам з Малешоў.

Дзеці Ляонція Вошчанкі аказаліся здольнымі да навукі. Найстарэйшы Аляксандр, пасля заканчэння сярэдняй адукацыі, стаў начальнікам пошты ў Васількаве каля Беластоку. Малодшы сын Віктар выбраў духоўную дарогу, паступіўшы ў Літоўскую духоўную семінарыю. Пасля яе заканчэння ў 1903 годзе стаў псаломшчыкам прыхода Латыгаль вілейскага павету і год пазней быў пасвячаны ў іерэя з назначэннем на прыход Ілля таго ж павету. У 1915 годзе а. Віктара перавялі ў Пакроўскі прыход сяла Краснае, распаложанага каля Маладзечна. Тут ён праслужыў больш за 45 гадоў і пасля 1960 года адыйшоў на пенсію. Памёр у 1965 годзе ва ўзросце 84 гадоў.

Сям'я ІВАНА І ПЕЛАГІ ЕЎЦАЎ

Іван Рыгоравіч Евец, як ужо было сказана, ў 1902 годзе пачаў працу настаўнікам дубінскага народнага вучылішча. Адною з першых асобаў, з якой ён тут

пазнаёміўся быў псаломшчык Ляонцій Аляксандравіч Вошчанка. Дваццацігадовы настаўнік меў музычныя, вакальныя здольнасці і псаломшчык мог яго запрасіць спяваць у царкоўным хоры. Тут Іван Евец угледзеў яго дачку Пелагію, малодшую за сябе толькі на год. Паміж маладымі людзьмі заіскрылася любоў і справы пайшлі да шлюбу.

Вянчанне Івана Еўца і Пелагіі Вошчанка адбылося 12 лістапада 1903 года ў дубінскай царкве. Шлюб даваў а. Іаан Врублеўскі, якому дапамагаў сваім спевам **Алімпій Ігнаціевіч Савіцкі**, псаломшчык з суседняй Ласінскай парафіі. Сведкамі на шлюб

збоку маладога былі: **Іван Фёдаравіч Сулівоньскі**, шляхціц Магілёўскай губерні ды **Фама Міхайлавіч Вежба**, пісар Новаберазоўскай гміннай управы, які паходзіў з Мельніка. Апошні быў зяцем згаданага Алімпія Савіцкага, мужам ягонага дачкі **Елізаветы**.

Неўзабаве ў маладой сям'і пачалі нараджацца дзеці. Трэцяга чэрвеня 1904 года прыйшоў на свет **Аркадзій**, якога ахрысцілі 20 чэрвеня. Першага лістапада 1905 года ў Івана і Пелагіі Еўцаў нарадзіўся сын **Яўгеній**, гапоўны герой нашага матэрыялу. Хрысціў яго а. Іаан Врублеўскі, а хрышчонымі сталі: **Максім Віктаравіч Юрчонак**, пісар гміны Абрубнікі ды **Надзея Степановна Мерцалова**.

Першыя далёкія падарожжы

Калі малому Жэніку Еўцу споўнілася шэсць гадоў перажыў ён сваю першую, адносна далёкую вандроўку. А такімі падарожжамі будучь пазначаны наступныя дзесяцігоддзі ягонага жыцця. Першы перезд быў звязаны з тым, што ў 1910 годзе Іван Евец атрымаў прапанову вучыць у прыхадскім вучылішчы ў Дуброве Сакольскага павета. Неўзабаве гэтая школа атрымала статус Вышэйшага пачатковага вучылішча, дзе Іван Евец вучыў спеву. Тут таксама адукаваліся ягоныя сыны – Аркадзій ды Яўгеній.

Непадалёк Дубровы знаходзіўся

Краснасток са слаўным жаночым манастыром. Дзейнічала тут настаўніцкая семінарыя ды розныя дабрачынныя ўстановы. Цікава, што год пасля пераезду ў Дуброву Івана і Пелагіі Еўцаў на службу ў Краснастоцкі манастыр прыйшоў а. Іосіф Вошчанка, дзядзька Пелагіі. Важна было таксама тое, што да свайго брата а. Віктара Вошчанкі, які служыў пад Вілейкай, Пелагія мела цяпер нашмат бліжэй чым з Дубін.

У Дуброве ці Краснастоку нарадзіўся трэці сын Івана і Пелагіі – **Барыс**. Гэта адбылося 23 ліпеня 1915 года, напярэдадні выезду ў бежанства, падчас якога сям'я Еўцаў спынілася ў горадзе-порце Наварасійск над Чорным морам. Тут Іван Евец прадаўжаў педагагічную практыку, навучаючы ў школе да канца чэрвеня 1917 года. Ягоныя сыны Аркадзій і Яўгеній вучыліся ў Наварасійскай мужчынскай гімназіі. Да лета 1921 года Яўгеній закончыў тут пяць класаў.

У шосты клас гімназіі Яўгеній ужо не пайшоў, таму што бацькі вырашылі вярнуцца на бацькаўшчыну. Гэта стала магчымым пасля падпісання Мірнай рыжскай дамовы. Падчас складанага падарожжа дадому загубіўся сын Аркадзій, якому было тады 17 гадоў. Хлопец бяз дому і бацькоў пражываў у савецкай Расіі цэлы год і да Польшчы прыехаў толькі ў 1922 годзе.

Псаломшчык і студэнт

Вяртаючыся з Наварасійска, савецка-польскую мяжу сям'я Еўцаў перасякала найхутчэй у Роўным, дзе трэба было перайсці абавязковы, двухтыднёвы каранцін. Пасля пераезду мяжы спачатку падаліся яны ў Сакольскі павет, дзе жылі да вайны. Іван Евец звярнуўся пісьмова да асветных ўладаў Саколкі і Гародні з просьбай уладкавацца на працу ў школе. Аднак яму ў гэтым адмовілі, а прычынай была напэўна дэклараваная беларуская нацыянальнасць і ранейшая праца настаўнікам „за цара”.

Адначасова Іван Евец звярнуўся ў Епархіяльную ўправу ў Гародні з просьбай прадставіць яму месца псаломшчыка. І такое безпроблемна атрымаў – ў Малой Бераставіцы, дзе служыў да шостага сакавіка 1922 года. Пасля, на працягу чатырох гадоў, быў псаломшчыкам царквы ў вёсцы Чэрні на Берасцейшчыне. Якая радасць запанавала тут аднаго дня, калі ў дом Івана Еўца, з бяздомнага бадзяння, вярнуўся яго першародны сын Аркадзій.

Толькі ў 1925 годзе Івану Еўцу ўдалося атрымаць працу ў Паўшэхнай школе ў Берасці. У гэтым жа годзе пачаў ён удзельнічаць у педагогічных курсах у Кракаве, пасля заканчэння якіх вучыў у Ставах ды Амелянцы на Берасцейшчыне. Ёсць звесткі, што яшчэ ў 1945 годзе Іван Евец быў псаломшчыкам бранскай царквы Бельскага павету.

У лістападзе 1923 года сыну Івана Еўца, Яўгенію, споўнілася 18 гадоў. Тады ён рашыўся на важны крок у сваім жыцці, які акажацца прадвызначальным для ўсяго яго дарослага шляху. На імя епіскапа Палескага **Аляксандра (Іназемцава)** Яўгеній напісаў просьбу даць яму магчымасць служыць псаломшчыкам у сяле Покры на Берасцейшчыне.

Ці стаў Яўгеній Евец псаломшчыкам Пакроўскай царквы ў

Покрах, таго не ведаем, але ў лютым 1924 года быў ужо псаломшчыкам царквы ў Байках пружанскага благачыння. Неўзабаве здаў ён экзамен на званне псаломшчыка, да якога рыхтаваў яго а. **Уладзімір Кузьмінскі** (1882–?), настояцель царквы ў Чэрнях.

У Байках Яўгеній Евец служыў яшчэ напэўна ў студзені 1926 года. Але звала яго педагогічнае пакліканне і ён рашыў паступіць у Настаўніцкую семінарыю ў Вільні, якую закончыў у 1933 годзе. Уладкавацца тут маглі яму дапамагчы сваякі і знаёмыя. Не так далёка, у Красным, служыў дзядзька а. Віктар Вошчанка, а ў самой Вільні манахам Свята-Духаўскай абіцелі быў а. **Сергій** (Васіль) Вошчанка. Да таго ў Вільні пражывала **Аляксандра Міхалевіч** (1862-1930), дачка згаданага а. Парфенія Базылеўскага. Яе сын **Аляксандр** быў дырэктарам Віленскай беларускай гімназіі, а пасля дзяканам і святаром Еўфрасінеўскай царквы на могілках у Вільні.

У Вільні Яўгеній Евец займаўся таксама педагогічнай і музычнай дзейнасцю. Тут мог бліжэй пазнаёміцца з **Рыгорам Шырмай**, вядомым беларускім кампазытарам, дырыжорам царкоўных і свецкіх хораў. Віленскае музычнае асяроддзе напэўна паспрыяла прыняць рашэнне паступіць на педагогічны аддзел Дзяржаўнай варшаўскай кансерваторыі, дзе Яўгеній Евец пачаў вучыцца ў 1933 годзе. Трохгадовую вучобу закончыў паспяхова, атрымліваючы спецыяльнасць музычнага педагога і кіраўніка хору.

Дарафей Фіонік
фота з архіва Яна Вошчанкі і аўтара

Więcej o Eugeniuszu Jewcu i jego rodzinie można będzie przeczytać w najnowszym, 68, numerze pisma „Bielski Hostinec”, który ukaże się w listopadzie.

Белая вежа

Здавён-даўна, з сівых вякоў Белая вежа горда ўзвышаецца над краем. Стаіць пасярэдзіне свету – на скрыжаванні дарог лясных, палявых, зорных і міжзорных. Нітуе дол і нябёсы – зямное, прыроднае, нябеснае і святое.

З аднаго яе боку першабытная пушча – Божы сад, а з другога – шырокі прастор чалавечага існавання і тварэння. Унізе смела віецца хвалямі і серабрыцца рэчка.

Вежа адчыняе гарызонт і адкрывае вочы. Глядзіць у бязмежную шыр зялёнага акіяна. Падпірае небасхілы. Вабіць яе таксама высь і ўвесь чароўны, высока-высокі аксамітны пергамент. Увабрала ў сябе сонечныя промні, мелодыі птушыных спеваў, ззянне жывой прыроды.

Святыня белі... Бель яе чыстая, найчысцейшая, як імя маці. Вежа белая зранку, удзень і цёмнай ноччу, звонку і ўнутры. Бель – краса і сіла, адраджэнне і ўваскрасенне.

Не Эйфлява яна вежа, не перламутравы палац, не дыяментавая гара і не Джамалунгма... Наша вежа – гэта найвышэйшая дасканаласць, якая злучае сэрцы і вякі на зямлі радзімай. Гэта шлях да пакорнасці, шчырасці, вытрымаласці і чысціні.

Вежа расчульвае, як кожная самотнасць. Самота – дарога да Бог. Свяча самоты – яна ў цішы малітоўнай. Узнятая вераю, вольная, маўклівая і магутная Белая вежа так моцная, як слабы наш дух.

Суцяшальніца, анёл святла, каралева зямлі і неба, адзіная такая. На галаве ў яе зорна-блакітнае покрыва, якім нябачна

Przetrwiał tylko trzy lata

пакрывае сваіх людзей, абараняючы ад лютых ворагаў, ратуючы ад дружбы няшчырай, ад здрады і болю. Гаворыць да нас голасам жыцця і праўды: Нельга мірыцца са злом, незалежна ад месца, часу і сітуацыі.

Манументальная, не раз стала ў завеі крывавай, як факел. Непрыступная крэпасць, ніхто не ўзяў яе штурмам. Не раз глядзела ў твар агню, у твар голаду і ў твар смерці. У час ліхалецця і чорнай навалы грудзьмі ад варажых куль свой люд засланыла.

Калі трэба, яна была бунтарная, змагарная і непакорная. Ішла нацянькі – праз пажарышчы, каменне і глыбокія снягі, праз неспакой і вайну, праз дроты калючыя. Вецер-сівер, вецер палыновы дзьмуў у вочы, а яна праз стагоддзі нясла дабрату.

Белая вежа сэрцам адчыняе душы аконне. Вочы яе свецяцца шчасцем. Адданая, чэсная і шчырая, спрыяе людзям. Радасці хлеб нясе і напітак надзеі.

Скідае дзён астыласць. Ідзе дарогай вернасці, крочыць адважна. Насуперак снам і трывогам шукае і знаходзіць гармонію жыцця. Верыць у хараство і мудрасць. У яе руках – зерні мараў. Усябачная, сэрцам – светачам душы глядзіць ў ясныя далі.

Белая вежа памятае. Белая вежа трывае. Жыве і жыць будзе ў нашых генах, адраджаючыся праз любоў і роднае слова.

Яна – мэтэор, які асвятляе ўсю краіну і азарае свет. Яна – вольны сцяг і гімн пераможны.

Юрый Баена

Bractwo Cerkiewne Trzech Świętych Hierarchów zaprasza 9 listopada o godz. 18.00 do Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku (ul. św. Mikołaja 5) na spotkanie z prof. **Elżbietą Jekatierynczuk-Rudczyk** na temat: „Święte wody na Podlasiu i ich znaczenie w życiu wiernych”.

Turyści, podążający do cerkwi św. Mikołaja Cudotwórcy w Białowieży, nawet się nie domyślają, że wiek temu z okładem, tuż przed wejściem na plac cerkiewny, stał nieduży pomnik, po którym czas zatarał ślad. Było to popiersie cara **Aleksandra II**, ustawione na betonowym postumencie w kształcie ściętej piramidy, ogrodzone drewnianym płotem. Jego odsłonięcie miało miejsce 22 lipca 1912 roku. To dość podniosłe wydarzenie zgromadziło około stu osób.

Aktu poświęcenia pomnika dokonał tutejszy proboszcz o. **Michał Szyryński**. Następnie urzędnik **Aleksy Gwaj** z Zastawy odczytał napisany przez siebie na tę okoliczność wiersz.

Popiersie cara Aleksandra II zostało odlane z cynku w fabryce metalurgiczno-odlewniczej Edwar-da Nowickiego w Sankt-Petersburgu. Było pociągnięte brązem. Przedstawiało cara w mundurze z pagonami. Na postumencie umieszczono napis po rosyjsku: „Miłośnicy Imperator Samodzierżawca Całej Rosji Aleksander-Wyzwoliciel panował od 1855 do 1881 roku”. Pod napisem znajdował się herbowy dwugłowy orzeł. Drugi napis zawierał ostatnie wersy manifestu z 1861 roku o zniesieniu państwu. Wysokość całkowita pomnika wynosiła dwa metry i trzydzieści centymetrów.

Niestety, pamięć o pomniku zatarła się już nawet wśród najstarszych mieszkańców Białowieży. Nic dziwnego, upłynęło sporo czasu, tym bardziej że można go było oglądać zaledwie przez trzy lata. W sierpniu 1915 roku, gdy do Puszczy Białowieskiej zbliżyły się wojska niemieckie, popiersie zostało wywiezione do Moskwy. Razem z nim wywieziono obelisk upamiętniający polowanie **Augusta III** w 1752 roku oraz żeliwny posąg żubra, ustawiony w osadzie Zwierzyniec, na pamiątkę pierwszego polowania carskiego w Puszczy Białowieskiej

(odbyło się ono w 1860 roku, a polował Aleksander II).

Obelisk i posąg żubra po wojnie wróciły do Polski, z tym że ten drugi nie trafił do Białowieży. Przez pewien okres przechowywano go w Warszawie, a wiosną 1927 roku, na życzenie prezydenta RP **Ignacego Mościckiego**, przewieziono do Spały, gdzie znajduje się do chwili obecnej. Popiersie cara zaginęło. Zresztą z uwagi na to, że w Polsce były już inne uwarunkowania polityczne, o jego zwrot nikt nawet nie występował.

W czerwcu 1934 roku na miejscu popiersia Aleksandra II ustawiono pomnik marszałka **Józefa Piłsudskiego**. Miał on nieco więcej szczęścia od swego poprzednika, bo przetrwał osiem lat. W lecie 1942 roku został rozebrany przez niemieckich okupantów. Po siedemnastu latach ustawiono na tym miejscu kolejny pomnik, tym razem upamiętniający ofiary masowych egzekucji dokonywanych przez Niemców przed cerkwią w czasie drugiej wojny światowej. Pomnik został odsłonięty 22 lipca 1959 roku, w ramach obchodów piętnastolecia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w powiecie hajnowskim. Zachował się do dzisiaj. Pod koniec kwietnia 2014 roku pomnik został „zdekomunizowany” – część napisów na tablicach została zatarta.

Piotr Bajko
fot. archiwum autora

Popiersie cara Aleksandra II w Białowieży

Spotkania, które budują

Integracja, poznawanie historii, ludzi i miejsc, wspólne czytanie poezji i prozy, tworzenie, przyjaźnie, które trwają latami, pytania kim jestem i odpowiedzi, nadające kierunek dorosłemu życiu. W tym roku po raz trzydziesty piąty odbyły się Sustreczy „Zorki”, czyli kilkudniowe warsztaty dziennikarskie. Bazą uczestników jest gospodarstwo agroturystyczne „Bora-Zdrój” w Lewkowie Nowym. „Zorka” to dodatek do białoruskojęzycznego tygodnika „Niwa”. Inicjatorką, organizatorką i dobrym duchem spotkań jest dziennikarka „Niwy”, Hanna Kondratiuk-Świerubska.

Zuzanna Mironkiewicz przyjechała z Bielska Podlaskiego, na *sustreczach* jest pierwszy raz. Dla **Hanny Klimczuk** z Białegostoku to drugie spotkanie z dziennikarstwem od kuchni: – W zeszłym roku tak bardzo mi się spodobało, znów chciałam tu przyjechać. Jest bardzo ciekawie, spotykamy się z różnymi ludźmi i poznajemy rówieśników.

Zuzia i Hania pracują w dwóch różnych redakcjach. Po warsztatach powstaną dwie gazetki. Znaj-

po raz pierwszy. – Co sprawiało największą trudność? – Wywiady! – odpowiadają zgodnie, a w głosach czuje się radość i ulgę, bo przecież rozmowy zostały przeprowadzone.

Michał Stepaniuk, dziennikarz Polskiego Radia Białostok, iberysta, był na wszystkich *sustreczach* od czwartej klasy szkoły podstawowej do końca szkoły średniej, a potem pojawiał się na nich jako dziennikarz, wspomagał organizatorów. To właśnie te spotkania ukształtowały jego białoruską

rzec białoruskiej kultury. Tu zaczął narodzić się „Bielski Hostinec” i mnóstwo gazetek szkolnych. Wychowankami spotkań są **Tomasz Sajewicz**, korespondent Polskiego Radia w Iraku i Pekinie, dziennikarka Polskiego Radia Białostok, współpracująca z „Przeglądem Prawosławnym” **Anna Petrovska**. Natalia Kondratiuk-Świerubska, dziennikarz i wydawca ogólnopolskiego portalu Gazeta.pl, **Tomasz Sulima** – przewodniczący Związku Dziennikarzy Białoruskich i se-

dą się w nich rozmowy, opowieści o ludziach i przyrodzie, teksty małe i większe. – Z gazetką jest naprawdę dużo pracy – zapewniają, ale warto nad nimi pracować, bo tu się poznaje siebie, nieraz trzeba się przełamać, zrobić coś

tożsamość, wpłynęły na wybory w dorosłym życiu. Dały mocne podwaliny do pracy dziennikarskiej.

– Przez *sustreczy „Zorki”* przewinęły się tysiące osób – mówi **Hanna Kondratiuk-Świerubska**. – Część z nich pracuje w mediach, działa na

kretnarz miesięcznika „Czasopis”, także znany z łamów „PP” **Maksym Fionik**, rzecznik prasowy Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach, **Daria Wappa** – specjalistka w dziedzinie wydawnictw, **Paweł Grześ**, fotografik o międzynarodowej re-

nomie, **Ewa Iwaniuk**, wokalistka, **Anna Fionik**, kierownik zespołu „Żemerwa”, muzyk **Andrzej Popławski**, aktywista młodzieżowy i

tancerz zespołu „Podlaski Wianok”, **Mikołaj Zdrajkowski**, **Aleksandra Jarocka**, przewodnicząca Bractwa Młodzieży Prawosławnej diecezji białostocko-gdańskiej, **Mateusz Ostaszewicz**, laureat olimpiady prawosławnej wiedzy religijnej i sty-

pendysta elitarnego Dulwich College. Poeci piszący po białorusku, którzy wydali tomiki poezji – **Jerzy Bujniuk**, **Katarzyna Sienkiewicz**, **Justyna Korolko**, **Natalia Waśko**.

– *Sustreczy* były dla mnie jednymi z najważniejszych wyjazdów warsztatowych w okresie szkoły podstawowej i gimnazjum – wspomina Maksym Fionik. – Tak naprawdę tam nauczyłem się pisać, pracować w większym zespole. Spotkałem wielu ludzi, z którymi mam kontakt do dzisiaj. Otoczenie sprzyjało pracy, Bora Zdrój było nierozłącznym elementem naszego wyjazdu. Gospodarze byli wspólnymi, wiele mogliśmy się od nich nauczyć.

Dobrze *sustreczy* wspomina też Mikołaj Zdrajkowski: – Znajomości tam zawarte utrzymuję do dziś. Zdobyłem warsztat dziennikarski, a także, dzięki współpracy ze wspólnymi nauczycielami, rozwinąłem umiejętności posługiwania się językiem białoruskim. Najbardziej zapadła mi w pamięć sytuacja, kiedy pojechaliśmy wozem podczepionym do ciągnika do domu pewnej poetki. Nagle rozpadał się deszcz z gradem. Dach zaczął

przeciekać, wszyscy przemokliśmy do suchej nitki. Mimo to każdy miał z tego niezłą zabawę i wszyscy wspominamy to pozytywnie.

Podczas pierwszych edycji, które miały miejsca w różnych miejscowościach Podlasia, odbyły się warsztaty dziennikarskie i plastyczne. Dzieci pod kierunkiem **Leona Tarasewicza** i słuchaczy studium ikonograficznego w Białym Podlaskim, nieodżałowanego **Grzegorza Zinkiewicza** i innych, malowały krzyże, które potem stanęły przy drogach i zostały poświęcone. Uczestnicy malowali obrazy, spotykali się, pisali. Były też projekty teatralne, muzyczne i krajoznawcze.

– Z czasem skupiliśmy się na dziennikarstwie i związaliśmy się z ziemią narewowską – mówi Hanna Kondratiuk-Świerubska. – Dla mnie najważniejsze było to, by uczestnicy się integrowali. Zawsze starałam się, aby odbywały się spotkania z artystami, poetami, ale też oczywiście było, że trzeba pracować na bazie miejscowej kultury. I tak poznawaliśmy lokalnych artystów, ludzi kultury, animatorów. *Sustreczy* związały się z gminą

Andrzej Stepaniuk czytający swoje wiersze
Kadry z pracy nad „Balladą kresową” w Galerii im. Tamary Sołowievicz

Narewka. Tutaj jest Galeria im. Tamary Sołowievicz, poznaliśmy jej osobę poznaliśmy, tych, którzy wystąpili w „Kresowej balladzie”, jej autorstwa. To spotkanie z żywą legendą.

– Te spotkania dają bardzo dużo – mówi nauczycielka **Walentyna Babulewicz**, która była obecna prawie na wszystkich edycjach. –

Jednoczą dzieci z różnych szkół, publicznych i niepublicznych, wiejskich i miejskich, każda szkoła wnosi coś innego. Są tu też dzieci różnych wyznań. Staramy się nauczyć je wyrażania swoich myśli po białorusku, co we współczesnych czasach obrazkowego społeczeństwa, kiedy nawet po polsku jest to trudne, jest nie lada osiągnięciem. Staramy się stworzyć przestrzeń, w której dzieci same mogą zauważyć całe nasze bogactwo. I dlatego zawsze organizujemy spotkania z miejscowymi. W tym roku byliśmy u tkaczki **Ireny Ignaciuk**, ale też pojechaliśmy do lasu, do chaty

gdzie żył i tworzył **Włodzimierz Hajduk**, a potem odwiedziliśmy jego grób na cmentarzu w Lewkowie Nowym. Na pewno tylko jednostki zwiążą się z dziennikarstwem czy literaturą, ale wiem, po moich dzieciach i uczniach, że tu nawiązują przyjaźnie, które trwają lata. Te spotkania są ważne, jak wszystko co jednoczy nasze środowisko, prawosławne, białoruskie czy ukraińskie, nieważne kto jak siebie określa, ważne, żeby zachować to co tutejsze, bo inaczej zaginiemy. Hanna robi wspaniałą rzecz.

Natalia Klimuk, fot. autorka

Sami o Sobie. Miesięcznik społeczno-kulturalny. Nieodpłatny dodatek do Przeglądu Prawosławnego
Współfinansowany ze środków Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji
oraz Fundacji im. Księcia Konstantego Ostrońskiego
ISSN 1899-9018 Nr indeksu 371416

Wydawca: Fundacja im. Księcia Konstantego Ostrońskiego
Redaguje zespół: Andrzej Charyło (sekretarz redakcji), Eugeniusz Czykwini (redaktor naczelny)
Doroteusz Fionik, Natalia Klimuk, Ałła Matreńczyk, Anna Petrovska
Anna Radziukiewicz (zastępca redaktora naczelnego), Dorota Wysocka
Opracowanie graficzne: Dorota Wysocka
Skład komputerowy: Halina Kierdelewicz

Adres redakcji: 15-399 Białystok, ul. Składowa 9; tel./fax (0048 – kier. z zagranicy) 85 742 18 57
e-mail: redakcja@przegladprawoslawny.pl; www.przegladprawoslawny.pl

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/-ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji. Публикация выражает лем погляды автора/-ів і не может быти ідентифікувана з офіційным становиском Міністра Внутрішніх Справ і Адміністрації. Публикация выражает только точку зрения автора/-ов и не может быть отождествлена с официальной позицией министра внутренних дел и администрации. Публикация виражаєт лише точку зору автора/-ів і не может ототожнюватися з офіційною позицією Міністра внутрішніх справ і адміністрації. Публикация выказваєт только меркаванні аўтара/-аў і не может быць ідэнтэфікавана з афіцыйнай пазіцыяй Міністра Унутраных Спраў і Адміністрацыі.